

КЪМ НОВИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ЕКОЛОГИЧНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В СУ „П. КР. ЯВОРОВ“ – ПЪРВОТО ЕКОУЧИЛИЩЕ ВЪВ ВАРНА И РЕГИОНА

Маргарита Маринова, Бисера Желязкова
СУ „Пейо Кр. Яворов“ – Варна

Резюме. Днес, всички ние живеем в изключително динамичен свят, който поставя богата и пъстра палитра от предизвикателства, свързани не само със здравето, но и с образованието и социалната изолация.

Оказва се, че много младежи имат мотивация и амбиция да участват в моделиране на собственото си бъдеще, придобивайки опит и увереност още в училище. Много техни идеи имат творчески и рационален заряд, който се трансформира в полезни, обществено значими инициативи и проекти на регионално, национално и международно равнище. Включването в екологични проекти, доброволчество и обществени каузи, като комбинация от учене и практически дейности, подобрява качеството на образованието и разчупва неговия традиционен характер. А когато в тази комбинация има и елементи на иновативност, то резултатът е предопределен и печеливш.

В СУ „Пейо Крачолов Яворов“ – първото екоучилище във Варна и региона, на основата на интегрирана система за екологично управление вече над 20 години се насърчава участието на ученици, учители и родители в инициативи, които водят до повишаване на екологичната култура и подобряване на заобикалящата среда.

Акцентирайки върху образованието за околна среда и устойчиво развитие в неговите различни измерения, се осигурява осмисляне на екологичните проблеми в тяхното локално и глобално значение. Чрез използване на различни подходи се залагат ценности, които носят екологичен привкус при развитие на ключовите компетентности, а впоследствие водят до активно и природосъобразно поведение.

Дейностите с екологична насоченост са доказали своята ефективност като средство за повишаване на чувствителността и отговорността, като предпоставка за промяна в отношението – към себе си, към околните, към заобикалящата ни действителност.

Ключови думи: екологично образование и възпитание; екоучилище; екологични дейности; ключови компетентности

Динамиката на нашето съвремие поставя много предизвикателства, свързани не само със здравето, но и с образованието и социалната изолация. С особена сила това важи за младите хора, поставени пред дилемата: дали в тази обстановка вниманието да е насочено само към собственото обучение, или да се заложи на образование, основано на активно участие при разрешаване на глобални проблеми на нашето съвремие.

Голяма част от младите хора имат мотивация да участват в моделиране на собственото си бъдеще, придобивайки опит и увереност още в училище. Включвайки се в различни екологични инициативи, те натрупват не само знания и умения, но и самочувствие, че имат личен принос при решаване на значими проблеми.

Училището е място, в което преминава значителна част от времето на младите хора, и те формират своите разбирания за света. Израстването им като личности с креативно мислене и поведение увеличава шанса за добра реализация в живота. Много техни идеи имат творчески и рационален заряд, който се трансформира в полезни, общественост значими инициативи и проекти на регионално, национално и международно равнище. Подкрепата и признанието на младежкото участие носи нужното удовлетворение и съдейства за преодоляване на инертността – характерен белег на нашето време. Включването в проекти, доброволчество и обществени каузи, като комбинация от учене и практически дейности, подобрява качеството на образованието и разчупва неговия традиционен характер.

С особена сила това засяга екологичното образование и възпитание, като перманентен процес през целия живот.

СУ „Пейо Крачолов Яворов“ е първото във Варненска област, на което през 2000 година е присъдено международното звание „Зелен флаг“ по програмата „Екоучилища“ на Европейската фондация за екологично образование – ФЕЕЕ. На основата на интегрирана система за екологично управление на училището се насърчава участието на ученици, учители и родители в практически дейности, които водят до повишаване на екологичната култура и подобряване на околната среда.

Екологията е свързващо звено между различни сфери на познание и предполага развитие на ключови компетентности в различни посоки. Точно затова чрез прилагане на иновативни подходи в училищното образование се стига до нови възможности и реални резултати. Тяхното успешно прилагане прави обучението по-действено и по-интересно, а това провокира у учениците активна познавателна дейност и самостоятелност. Разбира се, в многообразието от знания младите хора търсят, макар и не винаги осъзнато, онова, което считат за значимо и полезно, подготвящо ги за изискванията на реалния живот.

Фигура 1

Доброволното участие на учениците в екологични кампании е залог за постигане на максимален образователен и възпитателен ефект. Решаването на проблеми в реални ситуации, приемането на лични предизвикателства и тяхното преодоляване развива житейския опит на подрастващите, допринася за изграждане на самочувствието им на можещи и отговорни личности.

Образованието за околна среда и устойчиво развитие има различни измерения и се може да се осъществи чрез различни дейности и прояви.

Фигура 2

Разработването и реализирането на проекти е един от печелившите подходи, осигуряващи осмисляне на екологичните проблеми в тяхното локално и глобално значение. Като екоучилище, СУ „П. Яворов“ има дългогодишни традиции в тази посока, множество реализирани инициативи и проекти: „Моята въглеродна следа до училище“, „Екофокус – отход в училищния двор“, „Зелено и екоучилище“, Litter Less Campaign, Climate Exchange, „Училищният двор – желано място за отход и спорт“, „Екопътека „Яворов“, „Екокабинет в екоучилище“, „Помогни ми да опазя Земята за утре“, „Екоучилище в действие“ и др.

Осъществяването на някои от интересните проекти през последните години в СУ „П. Кр. Яворов“ е шрих от цялостната картина в работата ни като екоучилище, защото големите промени започват с малки стъпки, в това число при опазване здравето на природата и хората.

За да се мотивират младите хора за действия в полза на глобалния проблем за отговорен и здравословен начин на хранене и живот, се реализира проект „Да се храним разумно!“, в който най-важните елементи са свързани с:

- експеримент за проследяване пътя на продуктите, необходими за едно типично българско ястие, както и отделените по време на транспорта парникови емисии;

- анкети сред ученици и техните родители по отношение на: избора на храна и сезонни плодове и зеленчуци; количество изхвърлена храна; честота на употреба на готови храни;

- преглед на менюто в училищния стол и лафка относно произхода и наличието на палмово масло в предлаганата храна;

- изработка на ръчно приготвени бонбони от местни продукти, сравняването им по определени показатели с други, купени от магазина;

- проучване въздействието на храната върху човешкото здраве и околната среда.

Проектът приключи с изработен план за действие, целящ да се повиши консумацията на местно произведени храни, за да се намалят емисиите парникови газове, отделяни при тяхното транспортиране на големи разстояния. С координацията на Българско движение „Син флаг“ резултатите от Проекта бяха сравнени с резултатите на други европейски екоучилища.

Успешната реализация на проекти в СУ „П. Кр. Яворов“ не е приоритет само на младежите. Най-малките ученици от начален етап също с ентузиазъм и отговорност се включват в тях. Предизвикателство за децата беше участието им в образователен проект „Големият лов на растения“ по програма „Екоучилища“ и Toyota, съвместно с „Ботанически градини Кю“, който се фокусира върху биоразнообразието в училищния двор.

Този вълнуващ проект насърчи децата да:

- изследват заобикалящата ги околна среда;

- проучат видовете дървета в училищния двор;

- създадат карта за местообитанието им;

- се включат в засаждането на фиданки от черен бор в училищния двор;
- да засадят жълъди от дъб.

Работата по национални и международни проекти съвместно с партньори от други институции и организации носи изключително голям образователен заряд и творчески потенциал.

В лицето на Института по океанология на БАН и Черноморската мрежа на НПО нашето училище намери надеждни партньори и участва в реализацията на международния проект „Подобряване на транснационалното законодателство в областта на морските отпадъци – MELTEMI“. В рамките на Проекта участниците работиха за повишаване степента на информираност на широката общественост по проблемите на замърсяването и опазването на Черно море. Те се включиха в:

- полева работа на плажа за събиране, категоризация и описание на отпадъци, изхвърлени от морето и наблюдение с дрон;
- проучване на източниците на замърсяване и методи за регистрация на морски отпадъци;
- работа с електронното приложение Marine Litter Watch на Агенцията по околна среда;
- наблюдение на работата на водолази при обследване на трансекти по морското дъно;
- сравняване на получените данни с резултатите от предходни години.

Работата в извънкласни дейности с екологична насоченост, когато са съчетани с ученето в клас, носи по-дълбоко удовлетворение и висок познавателен ефект. Транслацията на знания в практически умения и опит осигурява необходимата социална зрялост на учениците.

От 2021 г. СУ „Пейо Яворов“ е в семейството на иновативните училища. Заложените иновативни дейности ще позволят чрез разчупване на традиционния модел на обучение да се активизира познавателният процес и да се постигне развитие на екологични нагласи и ценности у учениците по различен и интересен за тях начин.

В четири последователни години ученици от гимназиален етап (от IX до XII клас) ще влязат в ролята на „екоексперти“ като обучители на ученици от начален/прогимназиален етап (от IV до VII клас), ще разглеждат значими екологични теми през призмата на различни учебни предмети.

Дейностите с екологична насоченост са доказали своята ефективност като средство за повишаване на чувствителността и отговорността, като средство за адаптация и пълноценен живот, като средство за промяна в отношението – към себе си, към околните, към заобикалящата ни действителност. Това е пътят за изграждане на креативни личности, способни да вземат решения, сами да определят своето поведение и да носят отговорност за последиците от своя избор.

TOWARDS NEW DIMENSIONS OF ENVIRONMENTAL EDUCATION AT “P. KR. YAVOROV” SECONDARY SCHOOL – THE FIRST ECO-SCHOOL IN VARNA AND THE REGION

Abstract. Today we all live in an extremely dynamic world which provokes a variety of challenges related not only to health but also to education and social isolation.

It appears that many young people are motivated and ambitious to shape their own future gaining experience and confidence during the school years. Many of their ideas have a creative and rational potential which triggers socially useful initiatives and projects on regional, national or international level. Participation in eco projects, volunteering and supporting social causes combines studying and practical activities and, thus, raises the quality of education and breaks its traditional character. And when innovation is also included, the result is predetermined and winning.

Using an integrated system for ecological management, “Peyo Yavorov” Secondary School has encouraged students, teachers and parents to participate in eco initiatives for more than 20 years. This enriches their knowledge and improves the environment.

Focusing on the ecological education ensures better understanding of the environmental problems with their local and global impact. Different approaches are used for developing key competences which creates later an active, healthy and environmental-friendly behavior.

Activities in the eco field have proved to be effective as means of raising sensitivity and responsibility aiming at the change of one’s attitude – towards themselves, the others and the environment.

Keywords: ecological/environmental education and awareness; eco school; ecological activities; key competences

✉ **Margarita Marinova**

Biology Teacher

Peyo Kracholov Yavorov Secondary School

Varna, Bulgaria

E-mail: marinova217@abv.bg

✉ **Bisera Zhelyazkova**

Biology Teacher

Peyo Kracholov Yavorov Secondary School

Varna, Bulgaria

E-mail: avrora.bio1@abv.bg